

เปลี่ยน เด็กเกเร ให้เป็น เด็กแกนนำ

เครือข่ายโรงเรียนวิถีพุทธ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

พจมาน เดชะ

โรงเรียนพร้า่วิทยา
จ.เชียงใหม่

ท่ามกลางความเจริญรุ่งเรืองที่ไหลทะลักเข้ามา
ในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอพร้า่วิทยาเป็นอำเภอเล็กๆ
ที่ยังคงความเป็นชนบทเอาไว้ไม่หลุดไปตามความ
ก้าวหน้ามากมายนัก กระนั้นก็ไม่ได้หมายความว่า
ทุกอย่างจะคงอยู่แบบเมื่อ 30 ปีก่อน ที่ไฟฟ้ามีเวลา
ให้ใช้ถึงแค่ 3 กลุ่มครึ่ง

โรงเรียนพร้า่วิทยา วิทยาลัยมัธยมแห่งเดียวของ
อำเภอนี้ โดยมีนักเรียนตั้งแต่ ม.1 ถึง ม.6 ขณะเดียวกันก็มี
ห้องเรียนในสายอาชีพด้วย ด้วยความเป็นโรงเรียนมัธยม
เพียงแห่งเดียวของอำเภอนี้เอง ทำให้ที่นี่เป็นศูนย์รวม
วัยรุ่นของอำเภอพร้า่วิทยาไปโดยปริยาย

วัยรุ่นวัยที่ได้ชื่อว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของ
ชีวิต วัยที่ทั้งมีความสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันก็เต็ม
ไปด้วยปัญหาหลายอย่างที่ยากจะแก้ไขได้ด้วยตนเอง
ด้วยเหตุนี้การเป็นศูนย์รวมวัยรุ่นของโรงเรียนพร้า่วิ
ทยา จึงมีปัญหาให้คนเป็นครูได้ปวดหัวอยู่ไม่น้อย
แต่ครูคนหนึ่งก็ไม่เคยปล่อยให้ปัญหาเหล่านี้ผ่านไป
วันๆ

ปัญหา

“วัยรุ่นถ้าไม่มีปัญหา
ก็ไม่น่าจะเรียกว่าวัยรุ่น”

ครูพจมาน เดชะ เริ่มต้นชีวิตการเป็นแม่พิมพ์ของ
ชาติตั้งแต่ปี 2523 ก่อนจะย้ายมาเป็นครูที่โรงเรียนพร้า่วิ
ทยา ในอีก 4 ปีต่อมา แรกเริ่มเธอสอนวิชาภาษาอังกฤษ
และภาษาอังกฤษ ทว่าเวลาพบนักเรียนหลายคนที่มีปัญหา
ครูพจมานมักจะเข้าไปให้คำปรึกษาและช่วยเหลืออยู่เป็น
ประจำ

ครูพจมานบอกว่าปัญหาของนักเรียนในสมัยก่อนที่ทำให้ไม่ได้เรียนต่อก็คือเรื่องชู้สาว เนื่องจากทางเหนือจะมีประเพณีที่เรียกว่า ‘แอ่วสาว’ เป็นประเพณีที่เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบกันในเวลากลางคืน ซึ่งหากมีการล่วงเกินกันเกิดขึ้นจะถือว่าผิดผี ต้องให้หนุ่มสาวคู่ นั้นแต่งงาน ทำให้ต้องออกจากโรงเรียนกลางคืน นอกจากนี้ก็ยังมีเรื่องสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า แล้วก็ทะเลาะวิวาทที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

ขณะที่ในปัจจุบันรูปแบบของปัญหาได้เปลี่ยนไป ปัญหาที่คนเป็นครูอย่างพจมานเล็งเห็นก็คือการเลี้ยงลูกแบบตามใจของผู้ปกครอง ลูกอยากได้อะไรก็ต้องได้ บางรายยอมไปกู้เงินธนาคารเพื่อมาซื้อโน้ตบุ๊กให้ลูก ด้วยความที่เข้าอินเทอร์เน็ตและรับสื่อจากภายนอกได้ง่าย ส่งผลให้เด็กมีการเลียนแบบพฤติกรรมที่ผิดๆ นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่เปิดโอกาสให้เด็กดื่มเหล้าได้ง่าย เช่นประเพณีปอยหลวง งานบุญสลาก ส่วนปัญหาเรื่องชู้สาวและยาเสพติดก็ยังคงมีอยู่

ทุกครั้งที่เห็นปัญหาเกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน ครูพจมานไม่เคยทำตัวเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ เนื่องจากในอดีตเธอเคยปล่อยปละละเลย จนกระทั่งทุกอย่างสายเกินแก้กลายเป็นความเปิ่นความผิดบาปในใจมาถึงทุกวันนี้

●● มีเด็กคนหนึ่งเอาจับหา กับเพื่อนชาย แต่เราปล่อยไว้เฉยๆ เพราะเห็นว่าเขาไม่ใช่เด็กในความรับผิดชอบของเรา กระทั่งวันหนึ่งเขาท้อง ผลที่ตามมา ก็คือเด็กคนนั้นต้องออกจากโรงเรียน โดยไม่ได้เรียนต่อ เสียอนาคตไปเลย ทั้งที่เป็นเด็กเรียนเก่งด้วย เรามาคิดย้อนหลังว่าถ้าวันนั้นเราพูดให้สติเขา สอนเขาว่าการจะคบกับผู้ชายควรจะอะไรแบบไหน ยังไง หรือเตือนพ่อแม่เขาให้เฝ้าระวัง เขาก็คงไม่เป็นแบบนี้ มันเลยรู้สึกเหมือนเป็นบาปอยู่ในใจ

“ทุกวันนี้ถ้ามีอะไรเกิดขึ้นกับเด็ก เราถึงอยากจะช่วยเหลือเขา เราไม่อยากจะรู้สึกผิดบาปหรือเสียใจอย่างนี้อีก”

ด้วยความปรารถนาดีและตั้งใจจริง ฝ่ายบริหารของโรงเรียนจึงมอบหมายให้ครูพจมานเป็นหนึ่งในทีมงานพัฒนาและส่งเสริมความประพฤตินักเรียน ก่อนจะก้าวขึ้นเป็นหัวหน้าในภายหลัง

ปัจจุบันแม้จะไม่ได้ทำหน้าที่ในฝ่ายเดิมแล้ว หากแต่เธอยังคงดูแลนักเรียนเต็มความสามารถ โดยเฉพาะกับนักเรียนที่ได้ชื่อว่าเป็น ‘เด็กกลุ่มเสี่ยง’

เก็บข้อมูล

“ข้อมูลสำหรับเด็ก
เป็นเรื่องสำคัญ
เพราะทำให้เรารู้ว่าควรจะทำอะไร
และให้อะไรกับพวกเขา”

ทางครูพจมานและโรงเรียนพร้าววิทยาคม ได้
ประสานความร่วมมือกับทางโรงพยาบาลอำเภอพร้าวใน
การดูแลเด็กนักเรียน โดยทางโรงพยาบาลได้เข้ามาช่วยใน
เรื่องของการเก็บข้อมูลและทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนเพื่อ
เพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมทักษะในชีวิต

●● ยกตัวอย่างเช่นการทดลอง
เรื่องการต้มเหล้าและสุบขุหรี่ เราพบ
ว่าเด็กทั้งผู้ชายและผู้หญิงมีการใช้
แอลกอฮอล์ถึง 20 เปอร์เซ็นต์ โดย
สถานที่ที่เด็กลองดื่มเป็นครั้งแรกก็
คือที่บ้าน นอกจากนี้ก็จะมีการตรวจ
ปัสสาวะนักเรียนทุกคนเพื่อตรวจหา
สารเสพติด

“ส่วนเรื่องของเพศศึกษา เด็ก
ส่วนใหญ่จะมองว่าการมีแฟนเป็น
เรื่องปกติ แต่ถ้าถามว่าคิดจะมีความ
สัมพันธ์ทางเพศกับแฟนไหม เด็กจะ
ตอบว่าเป็นไปได้เกินครึ่ง แต่ในราย
ที่มีเพศสัมพันธ์แล้วส่วนใหญ่จะไม่
ป้องกัน แล้วเวลาที่มีปัญหาเขาก็จะ
เลือกปรึกษาเพื่อนมากกว่าพ่อแม่”

สาวลักษณ์ ยาสวรรณ พยาบาลจิตเวชบอกถึง
ข้อมูลบางส่วนในการทำงานร่วมกับทางโรงเรียน โดยเธอ
บอกว่าทำงานร่วมกับทางครูพจมานและทางโรงเรียน
มาเป็นเวลากว่าสิบปีแล้ว โดยทางครูพจมานจะเอาข้อมูล
ที่ได้มาหารือร่วมกับทางโรงพยาบาลเพื่อจะได้จัดกิจกรรม
และพัฒนาทักษะชีวิต รวมทั้งแก้ปัญหาให้ตรงจุด

อย่างไรก็ตาม มีอยู่วิธีการหนึ่งที่ครูพจมาน
เลือกที่จะนำมาใช้ และที่ผ่านมาก็ถือว่าแก้ปัญหาได้
ดี นั่นคือการให้พวกเขาเรียนรู้ชีวิตจากอีกชีวิต

สอนชีวิต ด้วยชีวิต

“เราเรียนรู้แต่ในตำรา และห้องเรียนไม่ได้หรอก”

สำหรับเด็กกลุ่มเสี่ยง ครูพจนานจะพยายามทำให้พวกเขาอยู่ในสายตาตลอด อย่างน้อยก็เพื่อควบคุมไม่ให้พวกเขาไปทำในสิ่งที่ไม่ดี

“พวกติดตามเสพติดเราก็อ่าเหมือนกับการทำโทษ ทำโทษในที่นี้ก็คือให้มาอยู่กับเรา รวมกันอยู่ในห้องด้วยกัน มากินข้าวด้วยกัน มีขนมมีอะไรก็มาแบ่งกันกิน บางครั้งก็เปิดหนัง บางครั้งก็เป็นหนังสนุกๆ บ้าง บางทีก็เป็นหนังที่สอนให้รู้จักคิดบ้าง หรือไม่บางทีก็ให้เขาทำงานในคอมพิวเตอร์ แล้วเราก็จะถามเรื่องราวละเอียดเกี่ยวกับชีวิตพวกเขา ซึ่งตรงนี้เราก็ต้องไปคุยกับผู้ปกครองว่าไม่ต้องให้เงินพวกเขามาโรงเรียน แต่ให้ห่อข้าวมาแล้วให้มากินร่วมกันกับเราแทน เพราะไม่อย่างนั้นเขาอาจจะหลบออกไปเสพยา

“ตอนเราไปอบรมวิทยากรเขาบอกว่าบางทีการได้เห็นอะไรแบบเดิม หรืออยู่ในบรรยากาศแบบเดิม เช่น ไปเห็นห้องน้ำในโรงเรียนที่เคยนั่งเสพยา มันจะกระตุ้นให้เขาอยากเสพยาขึ้นมาอีก เราก็ต้องตัดวงจรของเขาโดยการให้มาอยู่กับเรา แล้วเราก็คุยกับเขา ให้ความอบอุ่น ให้ความรัก เพราะส่วนใหญ่พวกเขาจะเป็นเด็กที่ขาดความอบอุ่น เราพยายามจะดึงเขา แล้วก็ทำให้เขาเห็นว่าตัวเองยังมีอนาคต”

นอกจากดูแลอย่างใกล้ชิด ครูพจนานจะพาเด็กๆ ในกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้ไปเรียนรู้จากชีวิตจริง เด็กที่มีปัญหาเรื่องชู้สาว เธอก็จะพาไปเยี่ยมผู้ป่วยเอดส์และเยี่ยมสถานดูแลเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี ส่วนกลุ่มที่มีปัญหาเรื่องการติดสารเสพติด ครูพจนานก็จะพาเข้าเรือนจำ ไปพูดคุยกับนักโทษในคดียาเสพติดให้รู้กันไปเลยว่าหากยังเดินหลงทางทำอะไรที่ผิดๆ ชีวิตจะมีจุดจบอย่างไร

การเรียนรู้จากในตำรา ห้องเรียน หรือคำบอกเล่า บางครั้งก็เป็นเพียงแค่สิ่งผิวเผินที่ยากจะรับรู้และตระหนักใคร่ครวญได้ แต่การได้รู้ได้เห็น ได้พูดคุยสัมผัสจากผู้ที่ผ่านชีวิตจริง อาจทำให้เด็ก ๆ สามารถที่จะเข้าใจและรับรู้ถึงสิ่งที่ตัวเองกำลังเป็นอยู่ได้ง่ายกว่า ทว่าครูพจนานก็ไม่ได้พาพวกเขาเดินเข้าไปสัมผัสแต่ในโลกของความมืดมิดเท่านั้น ในทางกลับกันเธอยังพาลูกศิษย์ไปดูโลกแห่งความสว่างไสวให้เขาได้เห็นกับตาอีกด้วย

●● เราพาพวกเขาเข้าไปในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เลย พาไปดูให้เห็นเลยว่าถ้าพวกเขามุ่งมั่นตั้งใจเรียน และเลิกสิ่งที่เป็นอยู่ได้ พวกเขาทุกคนก็อาจจะได้มาอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัยเหมือนอย่างพวกเขา เราต้องการให้เขาได้เห็นชีวิต เห็นความเป็นจริงทั้งสองด้าน เพื่อที่เขาจะได้คิดและเลือกออกแบบชีวิตของพวกเขาเอง ว่าเขาอยากจะมีและใช้ชีวิตแบบไหน

“เราเรียนรู้แต่ในตำราและห้องเรียนไม่ได้หรอก ต้องพาเขาไปเห็น เปรียบเทียบ แล้วสุดท้ายเขาจะเลือกชีวิตของเขาเอง”

เสียง จากศิษย์

อ๊อด – อานนท์ วงสาร

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คณะครุศาสตร์ สาขาพลศึกษาและนันทนาการ

“เมื่อก่อนผมเป็นคนที่ต้องการการยอมรับจากเพื่อน ๆ จึงต้องหาอะไรสักอย่างที่ทำให้ดูมีอำนาจ มีคนยอมรับ ก็เลยลองเล่นแล้วก็ค้ายาเสพติด ฐานะทางบ้านก็ไม่ดีเท่าไร ก็ไม่อยากจะรบกวนพ่อแม่ พ่อดิ้นรนพี่แถวบ้านมาชวนไป ก็คือตาม ๆ กันไป ไปเอายาที่บนดอยบ้างที่อื่น ๆ บ้าง ตอนหลังพอรู้ที่ก็เริ่มไปเอง ทำเอง ไม่รบกวนรุ่นพี่แล้ว ก็ไปเอายาเอง ขายเอง มันก็ได้กำไรเยอะ ไปซื้อเม็ดละ 50 บาท ไปขายเม็ดละ 200-250 รายได้มันดีจริง ๆ ช่วงนั้นไม่ขอตั้งค้ทางบ้าน พ่อแม่ก็แปลกใจอยู่ทำไมช่วงนั้นเราไม่ขอเงินเขาเลย”

แล้วสิ่งที่อ๊อดไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น คือนั่งหนึ่งในฤดูหนาว เขาถูกตำรวจจับในข้อหาค้ายาบ้า

“ตอนโดนจับ รู้สึกมันทำอะไรไม่ถูก สันไปทั้งตัว ตอนนั้นโดนจับครั้งแรก ตำรวจเขาบอกให้เรียกญาติ ให้ใครเรียกมา ผมก็มืดแปดด้าน ไม่รู้จะโทรหาใคร จะบอกทางบ้านก็กลัวที่บ้านจะมาซ้ำเติม ไม่เข้าใจ คิดไม่ออกก็เลยนึกถึงครูพจมาน คนแรก ที่แรกก็ไม่กล้าโทร แต่ก็คิดว่าครูอาจจะช่วยเราได้ ช่วงนั้นครูทำงานอยู่ฝ่ายกิจการนักเรียน ครูจะเป็นคนดู แล้วก็คำเจ็บมาก แต่รู้สึกว่าครูดำเพราะรัก ก็เลยตัดสินใจโทรหา ที่แรกก็กังวลว่าจะมาหรือไม่มา เพราะว่ามันติดแล้ว”

คำคั้นนั้น หลังเสียงโทรศัพท์ดังขึ้น ครูพจมานไม่สามารถข่มตาหลับลงได้ เธอตั้งใจอยู่พักใหญ่ว่าจะไปหาอ๊อดที่โรงพักหรือไม่ เพราะติดมากแล้ว อากาศก็หนาว แต่ที่สดุด้วยความเป็นห่วงลูกศิษย์ ก็ตัดสินใจขับมอเตอร์ไซด์ฝ่าลมหนาวไปหาอ๊อด เมื่อได้เห็นหน้าครูพจมาน น้ำตาลูกผู้ชายของลูกศิษย์ผู้ก้าวพลาดก็ไหลออกมา

“ผมไม่คิดว่าครูจะมาจริง ๆ มันดีใจ ก็เลยร้องไห้ จนะเตียวกันก็กลัวด้วย สิ่งที่เราคิดไว้มันผิดพลาด ครูไม่ดูไม่ซ้ำเติมผมแม้แต่นิดเดียว ครูเข้าไปคุยกับทางโรงพักแล้วก็รับปากว่าจะเอาผมไปปรับปรุงพฤติกรรมแล้วจะไม่ให้กลับมายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ต้องขอบคุณทางผู้กำกับฯ ด้วยที่ให้โอกาสแล้วก็ยอมปล่อยตัวผมออกมา”

ด้วยความเข้าใจความรู้สึกของอ๊อด ครูพจมานจึงให้อ๊อดหยุดโรงเรียนไปช่วงหนึ่งเพื่อปรับสภาพจิตใจ พร้อมเมื่อไหร่ค่อยกลับมาเรียนหนังสือตามปกติ เมื่อกลับมาเรียนหนังสืออีกครั้ง ครูก็ดูแลอ๊อดอย่างใกล้ชิด เวลาที่มีกิจกรรมอะไรจะให้โอกาสไปร่วมทำเสมอ กระทั่งได้เข้าร่วมทำงานในโครงการคุณธรรม

ด้วยโอกาสที่ได้รับจากครูพจมาน ทำให้อ๊อดได้พัฒนาตัวเองในหลายด้าน จนกระทั่งเป็นหัวหน้าโครงการคุณธรรมและได้รับรางวัลมากมาย ก่อนจะได้รับเลือกเป็นประธานนักเรียนของโรงเรียนในที่สุด

ปัจจุบันอ๊อดศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คณะครุศาสตร์ สาขาพลศึกษาและนันทนาการ เมื่อเรียนจบแล้วเขาใฝ่ฝันอยากเป็นครู รวมทั้งอยากใช้ประสบการณ์ที่เคยก้าวพลาดของตัวเองเป็นอุทาหรณ์สอนใจนักเรียนรุ่นหลัง

หากคั้นนั้นเขาไม่ได้ตัดสินใจโทรหาครูพจมาน ชีวิตของอ๊อดอาจไม่ได้เดินอยู่บนหนทางที่สว่างไสวเหมือนอย่างวันนี้